

EXAMENSARBETE

Hösten 2007

Lärarytbildningen

Bild- och musikundervisning i skolan

Intervjuer med lärare om bild- och musikämnet i
skolår F-5

Författare

Elin Maria Nilsson
Sofie Ingelström

Handledare

Bo Nilsson

www.hkr.se

Examensarbete, hösten 2007

Lärarytbildningen

Bild- och musikundervisning i skolan

En studie om bild- och musikämnetts funktion i år F-5

Elin Maria Nilsson

Sofie Ingelström

Abstract

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur lärare arbetar för att eleverna ska uppnå målen i kursplanerna för bild och musik. Anledningen till valet av problemområde beror på vårt stora intresse för bild- och musikundervisning. Intervjuer har gjorts med tre lärare som undervisar i bild och tre lärare som undervisar i musik. Eleverna som de undervisar går i skolår F-6. Intervjuerna visar att respondenterna anser att det kan vara svårt att få eleverna att uppnå målen. Orsaker till detta anges vara brist på resurser och tid, men även okunnighet om kursplanerna. I diskussionen jämförs de resultat som analyserats med den litteratur som tagits upp i litteraturgenomgången. Uppsatsen avslutas med författarnas tankar om vidare forskning gällande bild- och musikundervisningen i skolan.

Ämnesord:

Bildpedagogik, musikpedagogik, musiklärare, bildlärare, kursplaner, estetiska ämnen, estetiska ämnens historia, skola.

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och syfte	6
2 Litteraturgenomgång	7
2.1 Kursplaner i bild och musik	7
2.2 Musik och bild i ett historiskt perspektiv	7
2.2.1 Musikämnets historia	7
2.2.2 Bildämnets historia.....	8
2.3 Ett vidgat textbegrepp i skolan	9
2.4 Bedömning och attityder	11
2.5 Hur och vad kan göras för att nå målen?	13
2.6 Problemformulering	16
3. Metod	17
3.1 Val av undersökningsmetod	17
3.2 Urval	17
3.3 Genomförande	18
3.4 Etiska övervägande	18
4. Resultat	20
4.1 De estetiska ämnenas betydelse i skolan	20
4.1.1 Personlighetsutvecklande ämnen	20
4.1.2 Bild och musik integrerat med andra ämnen	21
4.1.3 Bild och musik för sin egen skull.....	21
4.2 De estetiska ämnenas status i skolan	21
4.3 Att uppnå kursplanernas mål	22
4.4 Sammanfattning	24
5. Diskussion	25
5.1 De estetiska ämnenas betydelse i skolan	25
5.2 Praktiskt arbete i skolan	26
5.3 Lärarnas förhållande till kursplanernas mål	27
5.4 Vidare forskning	28
Referenser	29
Bilaga	32

1. Inledning

För länge sedan då världen hade skapats, ansåg de grekiska gudarna att något saknades, det var det musiska. Utan det musiska var inte världen fullbordad (Varkøy 1996). När människan sedan hade skapats började hon teckna i sanden, på träbitar, grottväggar, berghällar, djurhudar, stenar och på den egna huden. I Mesopotamien för över 3000 år sedan, uppkom en bildskrift som tecknades på lertavlor, vilken senare utvecklades till dagens alfabet. Leonardo da Vinci använde teckningen som konstnärligt uttryck men också som ett instrument i sin forskning. Att teckna och musicera är fortfarande ett lika effektivt verktyg för kunskap, för att förstå funktion och sammanhang. I skapandet föds nya idéer och de ligger till kreativ grund för människans stora skapelser runt om i världen. En skiss eller en melodi gör en tanke synlig för en själv och för andra. Bildens förmåga att tydligt beskriva skeenden, ge instruktioner eller snabbt förklara saker, är oerhört effektiv i förhållande till det skrivna eller talade språket (Kockum, 2007)

1.1 Bakgrund och syfte

Bild och musik har haft stor betydelse för vår egen utveckling, därför anser vi att det är viktiga ämnen att arbeta med i den övriga undervisningen. Det är viktigt att eleverna når målen i bild och musik, precis som i de övriga skolämnena. På högstadiet kan man få ett underkänt betyg i de estetiska ämnena bild och musik, om man inte har uppnått målen i kursplanen. I skolämnena svenska och matematik får eleverna möjlighet till specialundervisning och stöd, om de eventuellt inte uppnår målen.

Syftet med vår studie är att undersöka hur lärare i bild och musik arbetar för att eleverna ska uppnå målen i kursplanerna i ämnena bild och musik.

Resultatet kanske kan bidra till en diskussion om huruvida bild och musik tas på samma allvar som de övriga ämnena i skolan. Denna diskussion kan då bli aktuell för skolpersonal (rektorer, pedagoger mm), föräldrar och skolpolitiker.

2 Litteraturgenomgång

Kapitlet behandlar kursplaner i bild och musik, de estetiska ämnenas historia, det vidgade textbegreppet, bedömning och attityder samt hur och vad som görs för att målen ska uppnås.

2.1 Kursplaner i bild och musik

I kursplanerna i bild och musik tas det upp olika aspekter om varför det är viktigt att arbeta med ämnen som bild och musik, både som enskilda ämnen och som integrerade med skolans övriga ämnen. Kursplanen i bild tar bland annat upp att bildämnets huvudansvar är att utveckla elevernas bildspråk, bilders olika funktioner i skola och i samhälle, samt bildarbetets betydelse i elevers lärande (Skolverket, 2007). I kursplanen för musik står det att eleven ska bli förtrogen med musikens form, struktur, skriftspråk och uttrycksmedel samt dess funktioner och villkor i olika miljöer, kulturer och epoker. Detta är bland annat på grund av att bild och musik ingår i populärkulturen, vilken utgör en stor del av barns och ungas liv. Populärkulturen har en medskapande roll i barnens utveckling av identitet, kunskap och kultur. Bildens och musikens ökade mångfald, informationsteknikens tillväxt och förändringarna i villkoren för bild- och musikproduktion förändrar snabbt bildningsstrukturen inom kulturområdet. Kommunikationen i dag sker i stor utsträckning genom kombinationer av olika medier. Därför är det viktigt att jobba med ett vidgat textbegrepp som inbegriper syn, hörsel och känsel. Bild och musik har fått en växande betydelse i informationssamhället. Bilder och musik påverkar människor, medvetet eller omedvetet (a.a).

2.2 Musik och bild i ett historiskt perspektiv

Varkøy har ett intryck av att människor som arbetar med de estetiska ämnena ofta är frustrerade över att samhället inte förstår vikten av deras arbete. Men Varkøy (1996) menar att ”vi historiskt sett är en del av en mycket rik tradition när det gäller synen på musikens plats, speciellt i samband med fostran och undervisning”... ”Det är viktigt att känna till detta, inte minst för att undvika en historielös och okritisk hållning till idéer, debatt och pedagogiska moderiktningar” (s.9).

2.2.1 Musikämnets historia

Den viktigaste faktorn för musikämnets utveckling ända in på 1900-talet har varit skolans koppling till kyrkan. Fram till 1935 var kyrkoherden den givne ordföranden i skolstyrelserna och musikämnet hette *kyrkosång* fram till 1878 och *sång* fram till 1955 (Varkøy 1996). Under 1800- och 1900-talet har musikpedagogiken spridit sig, i samband med behoven av en specialiserad yrkesutbildning och kraven på musikbildning för alla, i det allmänna

skolväsendet och i musikskolor (Reimers 2007). Folkskolans undervisning i musik var mer fokuserat på att stärka den kristna tron. Det var psalm- och korallboken, som utkom i slutet av 1600-talet och Luthers lilla Katekes, som var de viktigaste läromedlen under denna tid (Varkøy 1996).

Med den första moderna läroplanen 1962 får musikämnet en legitimerad formulering och kallas inte längre *sång*. Nu framhålls den estetiska fostran som oerhört viktig. 1969 kom en revidering av läroplanen, Lgr 69. Här betonas det att skolan måste behandla kulturell verksamhet och livsåskådningsfrågor, men inte stadgande, utan som en utgångspunkt för elevens egna ställningstaganden. Drygt tio år senare kommer Lgr 80. Inom musikämnet betonas de sociala funktionerna och ämnet ses återigen som ett redskap i den personliga utvecklingen och som en metod till att skolan skall ge förståelse för andra kulturer och epoker. I den senaste läroplanen, Lpo 94, läggs fokus på musikens medborgerliga tillämpningar, detta från två utgångspunkter. För det första betonas behovet av en stor kommunikativ skicklighet och ingående kännedom om ny media. För det andra står det att musikundervisningens grund hänger ihop med kulturarvets innebörd som blir än viktigare i vårt mångkulturella samhälle (Varkøy 1996).

2.2.2 Bildämnets historia

Till skillnad från musiken, har bildämnet ingen lång skolhistoria. Tidigare gick ämnet under namnet *teckning*, vilket kan jämföras med musikämnets namnförändring: *sång* – musikundervisning (Nordström 2007). Under 1800-talet blev teckning ett obligatoriskt ämne i folkskola och läroverk, då handlade det om att korrekt kunna avbilda former, föremål och natur. Under 1940- och 50-talet utvecklades ämnet i riktning mot ett mer fritt skapande, där man lyfte fram barns och ungdomars behov av att fritt uttrycka sig. Från slutet av 1960-talet började en tredje fas i ämnets utveckling, där konst likställdes med andra typer av bilder, exempelvis som olika former av massmediebilder och där bildanalys och bildkommunikation blir nya moment inom ämnet. På 1960-talet kämpade teckningslärare och studerande på Konstfack för att bildämnet skulle omvandlas till ett ämne där moment som bildspråk, bildanalys och kommunikation betonades. Denna utveckling ledde till att ämnet i följande läroplaner fick sin nuvarande benämning (a.a). Redan i tidigare läroplaner som Lgr-69 och Lgr-80, påpekas det vikten av att använda bilden som ett kommunikationsmedel. Trots att 1989 års utvärdering (Skolverket, 1990) visar ett magert nyttjande av bilden som språk och kommunikationsmedel vid sidan av att tala, läsa och skriva, finns det fortfarande många lärare

som bara använder bilden hantverksmässigt, eller som en lustfylld övning. Dagens samhälle är historiskt sett, det mest bildtäta samhället, vilket innebär att skriftspråkets användning inte är lika omfattande som bildens. Bildpedagogiken idag bygger i första hand på kunskapen om ett allmänt bildspråk, hur detta yttrar sig inom olika bildkategorier och hur det kan kritiskt bemötas med analyser och deltagarnas egen bildframställning. Bildpedagogik kan bestå av enbart bildanalyser men kan också baseras på ett tema i projektform, varvid man söker förena analyserna med deltagarnas eget kreativa bildskapande (NE, 2007 Bildpedagogik).

Egil (2006) gör i tidningen *Bild i skolan* en jämförelse mellan en historiebok från 50-talet med en historiebok från idag. ”Kortfattat kan man säga att den från femtioalet kan beskrivas med: text, text, text, en liten bild på en kung, text, text, text och så vidare. Medan dagens historiebok kan beskrivas: bild, bild, bild, liten text om en kung, bild, bild, bild”.

2.3 Ett vidgat textbegrepp i skolan

För att ta reda på vilka tillvägagångssätt lärare använder sig i bild och musik, är det intressant att veta varför ämnena antas viktiga i skolan.

Hjärnan delas in i höger och vänster hjärnhalva. Det är i den högra halvan som vårt bildminne och vår fantasi finns. Höger hjärnhalva spelar större roll för uppfattning av helheter och rumsliga förhållanden. Även känslor, liksom konst- och musikupplevelser, anses mer beroende av höger halva, liksom kontrollen av språkets melodi. Den vänstra, den "dominanta", hjärnhalvan kallas den språkliga, "logiska", och är den som tolkar omvärlden i teoretisk symbolform. I undervisningssammanhang bör både vänster och höger hjärnhalva aktiveras för ett meningsfullt lärande (Malmqvist 2007). Hjärnans funktion kan kopplas till ”de sju intelligenserna”. Dessa olika intelligenser besitter människan under förutsättning av en stimulerande och meningsfull miljö. Två av dessa intelligenser är den musikaliska och den kinestetiska, vilka stimuleras bland annat i ämnena musik och bild (Gardner 1996). Genom de estetisk-praktiska uttrycksformerna engageras hela människan med kropp och själ. Gardners filosofi kan kopplas till de återkommande nämnda begreppen i Lpo-94, ”ett vidgat textbegrepp” och ”mångspråkande” (Lpo-94). Ett vidgat textbegrepp, är i undervisningen förutom det skrivna och talande, även text i bilder. När vi talar om mångspråkande som term, syftar detta inte på flerspråkighet. Mångspråkande innebär att man förutom verbalt språkande, även använder form, dans/rörelse, drama och musik för att uttrycka sig (Myndigheten för skolutveckling, 2007). Dessa begrepp kan förenas till Deweys synsätt på hur inlärning sker.

Ett välförankrat begrepp inom dagens pedagogik är skapat av Dewey, ”learning by doing”. Kunskap uppstår när eleven får prova sig fram genom aktivitet och handlande (Dewey, 1980). En liknande uppfattning har Vygotskij som menar att fantasin hörde ihop med verkligheten (Vygotskij 1995).

Säljö påpekar också estetikens betydelse i skolan. För att kunna resonera med sig själv, fantisera och föreställa sig världen, måste eleven få möjlighet att utnyttja sina kulturella resurser. I ett sociokulturellt perspektiv ska fokus inte bara ligga i att barnen mekaniskt ska lära sig ny fakta, utan fokus ska ligga i att förstå och koppla den nya kunskapen med sina egna erfarenheter (Säljö 2005). Att utgå från barnens egna erfarenheter är också något som läroplanen styrker (LPO-94). Myndigheten för skolutveckling har i sin undersökning inom läs- och skrivutveckling, sett att språk utvecklas genom människans möjligheter att vara verksam, skapa mening och uttrycka sig på flera olika sätt (Myndigheten för skolutveckling, 2007). Detta styrker också barnkonventionen, artikel 12. De länder som antagit konventionen, skall skapa en lärandemiljö, där barn kan yttra sig fritt. Detta betyder att skolan ska vara öppen för olika tankar av alla slag i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer (Barnkonventionen, artikel 12). I läroplanen står det att betydelsen av att ge barn och unga förutsättningar att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer kan vara ett led i barns och ungas lärande och utveckling (Lpo94).

Även Aulin-Gråhamn, Persson och Thavenius (2004) menar att man ska låta sina elever prova på olika uttrycksformer där kreativitet och fantasi får stort utrymme. Då ökar möjligheterna till ökad arbetsglädje, samt möjligheterna till elevernas socialisering. Skolverket har i sina utvärderingar NU-89 och NU-03, kommit fram till estetikens viktiga betydelse för barnets utveckling. Bland annat hänvisar man till Skolverkets egna nationella utvärderingar som NU-89 och NU-03 (Skolverket 1990 och 2004). I den nationella utvärderingen från 2003, menar forskarna att bildkommunikation och bildanvändning har under den senare tiden expanderat snabbt. Data- och mediesamhället har fått en stor ekonomisk betydelse inom design och kreativitet i näringslivet (Skolverket 2004). ”Utvecklingen gör att man i skolans bildämne och i skolan överhuvudtaget på nytt måste ställa sig frågan om vad kultur och konst är” (Skolverket 2004, s 18). Aulin-Gråhamn och Thavenius skriver i sin utredning av kulturens roll i skolan att skolan i informations- och mediesamhället har förlorat sin gamla roll som självklar och dominerande kunskapsförmedlare. Det behövs en ny kulturpolitik och ett nytt bildningsuppdrag om skolan ska kunna spela den allt viktigare roll den har som en

demokratisk offentlighet för barn och unga i ett kulturellt heterogent samhälle (Aulin-Gråhamn & Thavenius 2003). Detta påpekar också Florida, forskare i ekonomisk utveckling. Florida talar om den ”nya kreativa klassen”. Idag ser behovet av kreativitet helt annorlunda ut. Både ekonomin och tekniken går fortare fram idag än förr. Dessutom lyfts skaparkraft fram som en viktig egenskap vid anställning. Floridas forskning säger bland annat att det är den kreativa miljön som är förutsättningen för en ekonomisk framgång (Florida 2002).

Även före detta näringsminister Leif Pagrotsky (Pagrotsky 2002) har påtalat vikten av att samhället kräver en ökad uppmärksamhet på design i skolan. Uppmärksamheten bör också fokuseras på ämnet musik. Inflytelserika personer inom musikens värld har i ett debattinlägg betonat att skolämnet musik måste tas mer på allvar och bedömningsmetoderna måste revideras. De menar att musik är en grund för samhällets estetiska uppbyggnad och att musik även påverkar samhällsutvecklingen. ”Om detta inte återspeglas i skolan kommer den att förlora kontakten med vår tids kulturer och kulturarvet” (Värna musiken i skolan, 2007). Det centrala begreppet i Varkøys bok (1996) är att stärka musikämnets status på grund av den bristande historiska medvetenheten om de rika traditioner som musikpedagogiken har i vår kultur. Varkøy menar att det ända sedan Platons tid har funnits idéer om att föreställningen om musik är en möjlig väg till kunskap. Läroplanen bygger på att fostra eleverna så att de skall kunna leva och fungera i vårt samhälle (Lpo 94). Inom denna socialisation spelar musiken en viktig roll enligt Varkøy. Han poängterar även att idén om att musiken skall integreras i andra ämnen ofta bara fungerar som en ren effektivitetsaspekt. ”Musik blir en trivselskapande faktor för ökad produktivitet” (Varkøy 1996, s 118). Musiken får alltså en yttre prägel och den ”glider lätt in i skolan som ett inlärnings- och socialiseringseffektiviserande medel” (s 118).

2.4 Bedömning och attityder

Lindgren visar i sin avhandling, *Att skapa ordning för det estetiska i skolan* (2006), att skolans kärnämnen fortfarande prioriteras och att de estetiska ämnenas profession inte tas på allvar. Avhandlingen tar upp olika resonemang om varför de estetiska ämnena inte får någon professionell plats i skolverksamheten. Bland annat beror det på att de estetiska ämnena är i konflikt med övriga ämnen och svårintegrerade i skolans globalisering. Detta på grund av att ämnena kräver utrymme, men ofta inte får det (Lindgren 2006). Avhandlingen visar att lärarna tycker att estetisk verksamhet är något unikt, lustfyllt, fritt och individualiserat. Lärarna påpekar att estetisk verksamhet hjälper barn på olika sätt, eftersom de får möjlighet

att ge utlopp för sina känslor. De menar att i och med ämnena inte generellt styrs av läroböcker, individanpassas lektionerna och eleverna kan jobba självständigt. Dock saknar Lindgren en diskussion om det estetiska utifrån ett konstnärligt perspektiv, som tar tillvara på de andra värden som den estetiska verksamheten kan skapa. Hon påpekar att om man enbart talar om den estetiska verksamheten i allmänpedagogiska termer – betyder det att det mer ämnesinriktade konstnärliga arbetet i klassrummet kan försummas (Lindgren 2006).

När det gäller just själva musikämnet, framhålls det i den tidigare nämnda debatten som publicerats på Rikskonserters hemsida, att utvärderingar visar att de estetiska ämnena ofta inte anses vara lika viktiga och har låg status bland övriga lärare. Kursplanerna används i mycket låg utsträckning i undervisningen. Många av lärarna har inte ens någon lokal och en minimal åtkomst till instrument och övrig musikalisk utrustning (Värna musiken i skolan, 2007).

De flesta lärare som i dag examineras för grundskolans yngre år, har bristfälliga kunskaper i musik och dess betydelse för barn och ungdomars utveckling. Ändå skall dessa lärare undervisa barn i ämnet i och med att det finns en kursplan med mål som ska uppnås efter det femte skolåret. Hur klarar eleverna målen i skolår 5 om man inte alls bedriver undervisning i ämnet? (Värna musiken i skolan, 2007).

I nationella utvärderingen NU-03 (Skolverket 2004) talas det om lärares bedömning och attityder och inställning till bildämnet. De flesta lärarna anser att ämnet bild är ett praktiskt ämne. Det är bara några få lärare, som ser bild som ett kommunikativt redskap. Trots detta värdesätter de flesta lärarna, vid bedömning, främst elevens individuella skapande som uppfinningsförmåga och undersökande arbete. Ett fåtal lärare lyfter fram bild som ett fritt skapande ämne. Forskarnas kommentarer och slutsatser efter utvärderingarna är att bild är ett lågstatusämne. Resultaten i NU-89 visar att klasslärarna känner sig inkompetenta i sin bedömning av elevernas kunskaper i musik, till skillnad från de utbildade musikleärarna (Skolverket 1990). Kraven i dessa ämnen och förväntningarna från omgivningen – föräldrar och lärare – är också lägre än för de flesta andra ämnen. Musik och bild är de ämnen med lägst andel elever som anser sig behöva dessa kunskaper för att klara fortsatta studier. Trots detta anser de flesta elever att dessa ämnen har för få timmar i skolan (Skolverket, 2004).

Wiklund (2007) skriver i en artikel att musikämnet är ett av skolans viktigaste ämne. Wiklund upprörs över att eleverna skall garanteras 500 timmar i idrott, men mindre än hälften i musik,

närmare bestämt 230 timmar. Detta fast att eleverna värderar musikämnet högt. Wiklund poängterar också att rektorn har en stor betydelse för skolans utveckling till en språkutvecklande miljö. ”Både barn och vuxna behöver arbeta med att utveckla sin språkliga förmåga, förmågan att kommunicera och modet att våga uttrycka sig på många olika sätt”. Wiklund påpekar att många rektorer har provat det mesta för att förbättra elevernas resultat, men då har de inte använt sig av estetiska lärprocesser (Wiklund 2007). Idag finns det fortfarande gammalmodiga synsätt, där nöje och teori avskiljs. De estetiska ämnena har stått för det kreativa och har stått utanför kärnämnen. I skolan har konst och estetik oftast betraktats som något mindre viktigt, trots all forskning som bevisat ämnenas karaktärer. I skolan har de estetisk-praktiska uttrycksformerna i stor utsträckning isolerats till egna ämnen utan sammanhang med de teoretiska skolämnena. Från kritikerhåll, ses dessa uttrycksformer mer som en fritidssysselsättning och anses snarare vara pysselverksamhet och underhållning för att få tiden att gå. Ju högre upp i skolåren eleverna kommer desto mer undanträngt och specialiserat blir det estetiska arbetet. Det estetiska handlar inte bara om etablerade konstuttryck utan är också uttrycksformer som finns inom barn och ungas populärkultur (Aulin-Gråhamn, Persson & Thavenius, 2004).

2.5 Hur och vad kan göras för att nå målen?

I samband med SKUT – Skola utan timplan, framgår det att vissa ämnen och ämnesområden stärkts och andra försvagats. I många fall har de praktisk-estetiska ämnena fått mer plats. Men mer kan emellertid göras för att den timplanslösa organisationen integrerar musik och bild i projekt och temaarbeten (Timplanedelegationen 2004). Forskarnas reflektioner i NU-03, om vad som kan förbättras i skolan, gällande bild och musik, är att skapa alternativa kommunikations- och uttrycksformer i en alltmer teoribaserad skola. Detta är en signal om att betoningen av ämnenas mer teoretiska eller abstrakta målsättningar, kanske inte är en självklar väg att gå, för att utveckla dessa ämnen (Skolverket 2004). Men i jakten på mer estetik i skolan, framhåller också forskarna, att om bild bara framställs som ett kommunikativt ämne, är dock frågan om detta riskerar att ske på bekostnad av det rent estetiska och det fria skapandet som så många elever uppskattar i skolan. Det positiva med detta är att elever som i det traditionella skolarbetet inte alls utmärkt sig kan, i de estetiska ämnena, plötsligt träda fram och bli synliga (Skolverket 1999). I *Värna musiken i skolan* (2007) avslutas debattinlägget med en kommentar angående de nya läroplaner och den nya lärarutbildningen som håller på att utformas: ”Det estetiska området måste garanteras ett betydligt större utrymme än vad det har idag.” Skolan bör ses som en kulturell mötesplats för alla barn och

ungdomar och därför bör kultur få en förstärkt position i dagens skola. Detta bland annat på grund av att medieföretagen äger och kontrollerar medierna och kan också välja vad de ska förmedla. Internet möjliggör för alla företag och organisationer att sprida såväl reklam som propaganda. Dessa tendenser kan bli negativa, om inte våra samhällsmedborgare klarar av att analysera, tolka och reflektera över budskapen och innehållen (Marner & Örtegren, 2005).

Andra områden som kan stärkas är att Myndigheten för skolutveckling fortsätter att samverka med andra aktörer för att utveckla kulturen i skolan. I uppdraget ska exempel belysas på hur förskola och skola kan samarbeta med musik- och kulturskolan (Skolverket 2004). Dock menar Marner att bild och musik nonchaleras av myndigheten för skolutveckling. Detta, då Marner bland annat har granskat ”*Kultur och skola-utredningen*” vid Malmö högskola (Marner, 2006). Problemet som Marner ser, är att de informanter som använts i denna undersökning, ofta inte är ämnesföreträdare för bild- eller musikämnena. Marner menar att rapporten domineras av ett medieneutralt perspektiv. Detta eftersom respondenterna talar positivt om estetisk kunskap och att man bör integrera kultur i skolan. Men respondenterna berör inte de mediespecifika inslagen i respektive ämnen och deras relevans, utan nöjer sig med att framhålla estetik och kultur i allmänhet. Brister som också framkommer i den granskade utredningen, är att respondenterna inte talar praktiskt om hur man kan jobba med ämnena i skolan (Marner 2006). Marner menar att liksom man kan jobba med metoden ”Skriva för att lära” (Dysthe 2003), kan läraren också ta elevernas tankar på allvar. Detta genom att eleverna på samma sätt får gestalta sina för- och efterkunskaper med bilder i alla ämnen (Maner, 2006). Lärarna ska ha kunskap i och om de skapande ämnena. En av lärarnas många uppgifter är att se till att alla elever får den lustfyllda undervisning som de har rätt till. Eftersom lärares attityder lätt kan lysa igenom i deras sätt att undervisa är det viktigt att de är engagerade i det ämnet som de lär ut (Björkvold 2005).

Något som kan vara viktigt att arbeta med, är elevers, föräldrars och lärares attityder till ämnena musik och bild. Marner menar att det kan vara svårt att uttrycka motiv till varför det är bra att arbeta med de estetiska ämnena i skolan. Barn och föräldrar kan ha svårt för att förstå innebörden, om inte lärare förklarar för dem om sambandet med övrig inläring och utveckling. Marner anser att ett bra skäl kan vara att bevisa kreativitetens nya roll i yrkeslivet och sambandet mellan tillväxt och kreativitet (Marner 2006).

Gafvelin är lärare på gymnasiet i ämnet bild. Hans erfarenhet säger att många elever kommer i konflikt, när de får specifika uppgifter och analys- och reflektionsövningar över egna och andras bilder. Eleverna är vana vid att bild betyder att man får göra vad man vill och att bildens funktion är enbart till för att ha det trevligt i skolan. Gafvelin anser att grundskolan måste förändra och utveckla kunskapen och synen på bilden, både utveckla och använda oss av nya tekniker, men inte minst stärka och vidga bildens roll i skolans styrdokument. (Gafvelin, 2005).

Före detta kulturministern Marita Ulvskog diskuterade med rektorer, under en etisk kongress 2003, om att man bör integrera bild med andra ämnen i skolan. Vad de menade med detta var, att på samma sätt som skrivprocessen bearbetar det yttre och inre i en människas liv och får henne att reflektera över verkligheten med hjälp av intuition och fantasi, gör också bildarbetet det (Haglund 2003). Inom musikämnet är det sällan som integrering med andra ämnen förekommer. Med undantag för ämnena svenska, OÄ och engelska (Skolverket 1990).

Genom att vara genuint intresserade av barnen, ge dem utmanande uppgifter och ha en tillit till deras förmåga att göra egna problemlösningar kan vi stimulera barns kreativa utveckling (Egil, 2007). Men utan tillgång till bra material och vuxna förebilder, kan inte barnens frågor och funderingar mötas. Det är viktigt att barnen lär sig att se detaljer för att öka förståelsen för vad de ser. En del barn behöver exempelvis upprepa samma former under en längre period för att få tillit till sina kunskaper och sedan ta ett nytt steg. Samtal med barnen, om deras bilder är också mycket viktigt. Genom att barnen pratar om varandras bilder, kan de få nya idéer och lära sig av varandras kreativitet (a.a).

Slutsatserna i samband med NU-89 och NU-03 har bidragit till rekommendationer i bildämnet fortsatta verksamhet. Ämnet bör definieras som ett kommunikativt ämne i kursplanen. Om man lyfter fram de kommunikativa sidorna, menar forskarna att ämnet kan få fler timmar och större plats i timplanen. Vinsten blir elevers förmåga att gestalta, uppleva, kritiskt granska och sprida visuella gestaltningar, vilket kan ge större nytta för ungdomars framtida liv och yrkesverksamhet (Skolverket 2004).

Fondin (1996) beskriver i en artikel om hur musikundervisningen ser ut på lågstadiet. Hon menar att det är vanligast att klassläraren själv undervisar i musik på lågstadiet. I dessa åldrar läggs de grundläggande musikaliska kunskaperna för eleverna. Musik används ofta som ett

avbrott i de övriga ämnena. Då sjungs det mest och görs eventuellt några sånglekar (Fondin 1996). I NU-89 framkommer det att momentet sång dominerar stort i musikundervisningen. Därefter momentet spel på instrument och på sista plats ligger dans och rörelse och musikskapande (NU-98). Detta medför att då eleverna kommer upp på mellanstadiet och högstadiet är deras kunskaper så pass olika att det kan bli svårt för musklärarna att nå målen i kursplanen. Fondin menar att klasslärare på lågstadiet har en god vilja vad det gäller musikämnet, men att lärarna ofta känner sig otillräckliga vad det gäller deras kunskaper i ämnet. Det Fondin kommer fram till i sin artikel är att musikundervisningen skulle kunna bli mycket bättre om det fanns ett obligatoriskt utrymme för musikundervisningen i lärarutbildningen. Det borde även finnas möjlighet för rektorer, lärare och övrig skolpersonal att förkovra sig i ämnets betydelse för barn och unga.

2.6 Problemformulering

Utifrån vår litteraturgenomgång har vi skapat vår problemfrågeställning. Vi blev intresserade av att ta reda på:

Hur arbetar lärare i bild och musik för att eleverna ska uppnå målen i år 5 i respektive kursplan?

Vilken uppfattning har lärare som undervisar i bild och musik om ämnenas betydelse i skolan?

3. Metod

I kapitlet beskrivs den metod som använts för att finna svaret på forskningsfrågorna, urval, genomförande där det även förklaras hur den insamlade informationen behandlats, etiska övervägande samt förtydligande av några av begreppen som använts.

3.1 Val av undersökningsmetod

För att uppnå vårt syfte valde vi att undersöka hur pedagoger arbetar för att uppnå målen i kursplanerna i bild och musik. Vi valde att göra kvalitativa intervjuer, då vår erfarenhet av andra metoder som exempelvis enkäter inte är särskilt goda. En annan anledning till vårt val av metod är att den kvalitativa forskningsintervjun grundar sig på ett specifikt ämne som både intervjuaren och respondenten är intresserad av (Kvale 1997). Våra intervjuer var halvstrukturerade. Med detta menas att intervjuerna varken var öppna eller strängt strukturerade. Denscombe (2000) säger att respondenterna ger mer öppna svar vid en halvstrukturerad intervju. En ytterligare möjlighet hade varit att göra observationer, men vi bedömde att tiden inte medgav detta.

Utifrån vår forskningsfråga skrev vi nio intervjufrågor (Se bilaga). Kvale (1997) poängterar att frågorna bör vara korta, men väl formulerade så att de ger givande svar.

3.2 Urval

Studien genomfördes med sex lärare i tre kommuner, två i Skåne och en i Halland. Respondenterna var pedagoger som undervisar i ämnena bild och musik inom de lägre åldrarna (F-6). Urvalet av respondenter var 3 musiklärare och 3 bildlärare. Valen av respondenter var subjektiva då vi känner till pedagogerna. Denscombe (2000) menar att subjektiva val görs när forskaren har en viss kännedom om de personer eller företeelser som ska undersökas. Utifrån denna kännedom väljer forskaren sedan ut de personer som hon tror sig ska bidra studien med den bästa informationen (Denscombe 2000). När vi nämner lärare 1-3 i resultatdelen, handlar det om bildlärarnas svar. När vi nämner lärare 4-6 handlar det om musiklärarna. Inga av lärarna som undervisar i bild, är utbildade bildlärare, endast en av de tre musiklärarna, har en utbildning från en musikhögskola. Skolorna som respondenterna arbetar på idag har inte några särskilda pedagogiska inriktningar inom ämnena bild och musik. De som undervisar i bild är klasslärare och därmed ansvarar de för de övriga skolämnena. De lärare som undervisar i musik, undervisar endast i detta ämne. Vi valde att endast göra sex intervjuer på grund av vår brist på tid. Resultatet i denna undersökning kommer enbart att visa

de inblandade lärarnas tillvägagångssätt för att uppnå målen i kursplanerna och deras tankar och åsikter om ämnenas betydelse i undervisningen. De slutsatser som dras i resultatdelen och diskussionen, gäller för de svar som respondenterna gett och går inte att generalisera till undervisningssituationer i allmänhet.

3.3 Genomförande

Vi kontaktade de sex pedagogerna via telefon för att fråga om de ville medverka i studien. Vid dessa kontakter presenterade vi vår undersökning. Vi bestämde tid och plats för intervjuerna. De intervjuer som inte skedde över telefon, skedde på respondentens arbetsplats. Kvale (1997) menar att det är viktigt att intervjun sker i den miljö som respondenten arbetar i för att man då kommer in i den lokala jargongen, de dagliga rutinerna och forskaren får då en känsla av vad respondenterna talar om. Tre av intervjuerna skedde över telefon, då det var omöjligt att hitta en tid att träffas. Samtliga intervjuer spelades in. Denscombe (2000) skriver att det är absolut bäst då man kan spela in intervjuerna, för då samlas allt som sägs och kan kontrolleras vid behov. Efter intervjuerna lyssnade vi av samtalen. Därefter transkriberades intervjuerna. Kvale (1997) menar att transkriberingen är början på en analys då data struktureras. Det kan dock innebära problem med att använda intervjun som metod, framförallt då det ska transkriberas. Kvale menar att det är omöjligt att skriva ner allt som sägs i en intervju, saker som kroppsspråk och miner är mycket svåra att beskriva i ord. Dessutom är det lätt att glömma, då detta inte märks på inspelningarna. När intervjuerna transkriberats lästes dessa igenom för att finna gemensamma punkter och saker som skilde respondenternas svar åt. Analysen av data ledde fram till tre rubriker på vilka resultatredovisningen bygger: De estetiska ämnenas betydelse i skolan, de estetiska ämnenas status i skolan och att uppnå kursplanernas mål.

Med begreppet estetiska ämnen menar vi ämnena bild och musik.

3.4 Etiska övervägande

Området som belyses i undersökningen är inte speciellt känsligt ur etisk synvinkel. Det finns dock fyra krav som alltid ska poängteras vid forskningar. *Informationskravet* som innebär att informanterna informeras om vad studiens syfte är och vad de som deltagare har för roll. Informanterna skall även informeras om att de när som helst kan avbryta sitt deltagande. *Samtyckeskravet* handlar om att respondenterna bestämmer om de vill delta och att de fick godkänna om intervjun spelades in. Uppgifterna om respondenterna ska behandlas ytterst diskret för att uppnå *konfidentialitetskravet*. Deras namn och personuppgifter får ej nämnas i

uppsatsen. Det slutliga kravet är *nyttjandekravet*. Det innebär att all data som samlas in, endast får användas i den berörda uppsatsen (Kvale 1997). Dessa krav tog vi hänsyn till under intervjuerna. Respondenterna informerades om studiens syfte, de fick godkänna att intervjun spelades in, inga namn skulle nämnas i studien samt att de blev informerade om att deras svar endast skulle användas i denna studie.

4. Resultat

Här analyserar vi intervju svaren och jämför bild- respektive musklärarens svar, för att få svar på vårt problemområde. Problemområdets inriktning är: hur lärarna arbetar för att eleverna ska uppnå målen samt lärarnas uppfattningar kring de estetiska ämnernas betydelse i skolan.

4.1 De estetiska ämnernas betydelse i skolan

I materialet framträder tre funktioner som lärarna anser att ämnena bild och musik har i skolan: en personlighetsutvecklande funktion, en som innebär bild och musik integrerat med andra ämnen och en bild och musik för sin egen skull.

4.1.1 Personlighetsutvecklande ämnen

Samtliga lärare anser att bild och musik spelar en stor roll i skolans undervisning. Detta visas då lärarna uttrycker att ämnena påverkar barnet positivt och har stor betydelse för barnets utveckling. De anser också att ämnena är viktiga för barnens personutveckling, sinnestämning och deras verklighetsuppfattning. Musikens stora betydelse för barnens emotionella, motoriska och sociala utveckling, att få sjunga och musicera tillsammans framhålls av musklärarna. Musklärare 4, kommenterar också musikens kommunikativa och sociala funktion. Bildlärare 3 pekar på bildens betydelse för barnens detaljseende.

Jag tror också att om man lär sig att se olika detaljer i ämnet bild, kan man också omsätta denna kunskap i samhället. Det är viktigt då detta har att göra med barnets verklighetsuppfattning (Bildlärare 3).

Vidare menar bildlärare 3 att det är väsentligt att lära barnen att det finns olika sätt att uttrycka sig på, vilket kan liknas vid ett arbete med det vidgade textbegreppet. Det kommunikativa spelar också stor roll, menar bildlärare 1, då denne påpekar att det kan vara viktigt att exempelvis bearbeta svåra upplevelser genom bild istället för att uttrycka sig verbalt.

Jag tror att det har en stor påverkan. Man tränar olika sinnestämningar. Till exempel vid tsunamin, så la jag ett papper framför alla mina elever och så fick de bearbeta sina tankar och prata om vad de hade ritat och vad de tänkte och kände. Just vid detta tillfälle hade det också varit en stor storm i Sverige, så några elever ville hellre rita om detta, då det låg närmre dem (Bildlärare 2).

Bildlärare 2 betraktar också att bildämnetts främsta uppgift är att utveckla elevernas kreativa och motoriska sidor, vilket kan analyseras som positivt i bemärkelse av behovet av kreativa människor i dagens samhälle.

4.1.2 Bild och musik integrerat med andra ämnen

Två bildlärare anser att bildämnet ska ingå i skolans alla olika ämnen, då bild också är ett språk och ett sätt att förstå olika texter (Bildlärare 1+3). Dessa lärare anser också att det är viktigt att barnen måste förstå och koppla deras kunskaper med deras egna erfarenheter, vilket bild kan underlätta. Bildlärarnas arbete med eleverna kan kopplas till kursplanen i bild. Bildlärarna använder ämnet integrerat med skolans övriga ämnen. En lärare låter exempelvis eleverna illustrera till sina texter i sin Europabok och dekorera ett fotokollage vid en utställning som barnen har skapat (Bildlärare 3). En musiklärare menar att musik kan stimulera till lärande i andra ämnen. ”När man visar att man gör framsteg inom musik så brukar det också föra med sig att man blir bra på annat faktiskt, det är min uppfattning” (Musiklärare 6).

4.1.3 Bild och musik för sin egen skull

Förutom att integration anses vara naturligt påpekar en bildlärare att det också är viktigt att träna olika tekniker isolerat (bildlärare 3), vilket en musiklärare i likhet också poängterar. ”Själva musiken ska skapas, upplevas, sjungas och musiceras” (Musiklärare 4). Bildlärarna jobbar också enskilt med olika tekniker, som barnen får prova på, exempelvis skrapmålning, fotografering och skapande i något annat material, som lera och gips. Gällande musikundervisningen syns fler enskilda praktiska exempel, men dock ingen integration med övriga skolämnen. Musiklärare 6 jobbar med sången i fokus och övriga musiklärare jobbar aktivt med kursplanens olika moment, exempelvis rytmövningar, eget skapande och att musicera tillsammans i grupp. Musiklärare 6 bygger sin undervisning på fem grundpelare: lära sig lyssna, röra sig till musik, sjunga, spela instrument och skapa egen musik.

4.2 De estetiska ämnernas status i skolan

En lärare konstaterar att hon inte har påträffat föräldrar eller lärare som säger ”att nu måste vi ta tag i ämnet bild, så som många säger om våra kärnämnen” (Bildlärare 2). Denna lärare påpekade också känslan av samhällets treämnesfokus.

Man tar det liksom inte på samma allvar, även om det är ett väldigt roligt ämne. Bild blir lite bortglömt och åsidosatt, då det kan hända att de elever som är efter i matte och svenska, kanske får jobba med det, istället för bild (Bildlärare 2).

En bildlärare påpekar också att hon tycker att elever i de yngre åldrarna, borde få bildundervisning av en bildpedagog, för att ämnet ska få sin professionella plats (Bildlärare

1). Samtliga lärare har inte stött på föräldrar och barn som är negativt inställda till bild och musik i skolan, trots de båda ämnernas låga status. En av musiklärarna anser dock, då det gäller hennes kolleger att ämnet inte tas på allvar. Några lärare respekterar inte hennes planeringar, då de själva prioriterar sina ämnen genom att exempelvis skicka eleverna allt eftersom en matematikdiagnos avslutats. ”Musikämnet kan ibland framstå som ett dropp-in ämne” (Musiklärare 5). Två av bildlärarna anser att den positiva attityden från föräldrar kommer från att föräldrarna själva har konstintresse, men också för att de informerar föräldrarna om varför ämnet bild är så viktigt. En av musiklärarna påpekar också vikten av skolledningens syn på ämnet. ”Har de en positiv syn avspeglas det i den gemensamma grundsynen på skolan” (Musiklärare 4).

4.3 Att uppnå kursplanernas mål

Det kan konstateras att bildlärarna och musiklärarna inte alltid har samma uppfattning om hur de vill arbeta för att deras elever ska nå målen i kursplanen. I våra intervjuer visar det sig att lärarna som undervisar i musik, följer kursplanens mål i större utsträckning än vad lärarna i bild gör. Det är bara en lärare som arbetar efter uppnåendemålen i kursplanen i bild (Bildlärare 3).

Två av de intervjuade bildlärarna kommenterar att de inte känner till om det finns någon lokal kursplan i ämnet bild. Detta menar dock alla musiklärare att de gör. Samtliga musiklärare i undersökningen har varit med att utforma de lokala arbetsplanerna. Musiklärarnas engagemang på detta område kan kopplas till att samtliga också anser att de flesta av deras elever uppnår målen. En musiklärare har en skriftlig utvärdering i slutet på varje termin för att kontrollera om eleverna har nått målen (Musiklärare 6). En av musiklärarna visar dock en viss osäkerhet, vid bedömning om eleverna når målen: ”det visar ju sig allt eftersom terminen går” (Musiklärare 5). Om eleverna inte når målen i kursplanen i musik menar två musiklärare att det inte finns tillräckliga resurser att tillgå för att hjälpa eleverna. En av lärarna i musik har en nära kontakt med alla elever, detta är det enda sättet enligt denne att hålla koll på om eleverna inte uppnår målen. Läraren stannar gärna kvar en stund med de elever som har koncentrationssvårigheter (Musiklärare 4).

Stöknissarna älskar musik, de tycker det är skitkul att vara inne hos mig. Men de har kanske svårt för att uppnå målen för de är inte fokuserade. Men de stannar gärna kvar en stund. Ja, man får köra ut dem, för då ska de helst spela på alla instrument samtidigt och oftast skitduktiga. Men i klassrummet fixar de inte det, därför att det är för mycket som händer samtidigt. Men när man är ensam med mig får man lov att spela på allt i lugn och

ro och de är skitduktiga. Jag brukar säga till dem: Nu är det jul, önska dig en gitarr i julklapp, man kan köpa en på musikbörsen för 495 spann. (Musiklärare 4)

Eftersom det bara är en bildlärare som anser att hennes elever uppnår målen i kursplanen, kan det konstateras att detta kanske kan bero på att bildlärarna inte har varit lika delaktiga i att utforma någon lokal kursplan i bild i motsats med musiklärarnas delaktighet. Kommentarer som två bildlärare ger, är att de inte kan bedöma om deras elever uppnår målen, då de inte känner att de är tillräckligt insatta i kursplanen och för att det inte finns någon uppföljningsplan att arbeta efter (Bildlärare 1-2). Trots detta finns det ändå en vag uppföljning för de elever som har svårigheter med bildämnet. Bildlärarna anser att man ska sätta sig med eleven vid behov av stöd och individualisera. Detta om det gäller att eleven till exempel inte har något intresse för bildskapande eller får idétorka. Då tycker de att man får prata med dem och hjälpa dem att komma på egna tankar.

Man bör också utgå från elevernas egna erfarenheter, genom att fånga upp deras fritidsintressen och kanske få dem att börja jobba med bild utifrån det och kanske se om de är intresserade av något annat skapande (Bildlärare 1).

4.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill vi kommentera resultatet utifrån vårt problemområde. Vad har vi fått reda på i vår resultatdel? Vi anser att vi har fått svar på vår problemfråga.

Musiklärarna gav tydliga svar om att de arbetar aktivt med kursplanens olika moment. De använder också musiken som ett personlighetsutvecklande inslag, men tyckte dock att det var svårare att förklara ämnets integration med övriga ämnen i skolan. Bildlärarna refererade mera oklart till kursplanens moment, men berättade att de jobbade enskilt med olika tekniker, integrerade bildämnet med skolans övriga ämnen och jobbade med kommunikativa och personlighetsutvecklande moment.

I resultatet visar sig tre funktioner som lärarna anser att ämnena bild och musik har i skolan: en personlighetsutvecklande funktion, en lärandefunktion i samverkan med andra ämnen och musik och bild för sin egen skull.

Undersökningen visar att musiklärarna har större kontroll över hur de ska arbeta med uppföljningen av sina elever. Musiklärarna gav oss tydligare svar än vad bildlärarna gav oss angående uppföljningen. Bildlärarna var mer osäkra och förklarade att det inte fanns någon uppföljningsplan att arbeta efter och dessutom var de inte tillräckligt insatta i kursplanen för att kunna bedöma. Däremot följer bildlärarna upp de elever som har svårigheter, just i själva situationen, när den uppstår.

Resultatet visar en viss antydning om ett "treämneshfokus" från samhället, det vill säga fokus på matematik, svenska och engelska. Lärarna tycker att ämnena är väldigt viktiga, men att de kan komma i skymundan av skolans kärnämnen. Lärarna hade inte träffat på negativa föräldrar, men däremot hade en musiklärare stött på att dennes ämne hade lägre status gentemot andra lärares ämnen.

5. Diskussion

I denna del diskuteras undersökningens resultat med litteraturgenomgången.

5.1 De estetiska ämnenas betydelse i skolan

Under intervjuerna ställdes inga direkta frågor om bild och musik i ett historiskt perspektiv. Det framgår dock att de lärare som intervjuats följt läroplanens utveckling och arbetar med många av de inslag som kursplanerna i bild och musik innehåller. Emellertid kan det konstateras att det fortfarande finns spår kvar från vår historia, när det gäller attityder till ämnenas utrymme i undervisningen. Här menas exempelvis påståenden, som att lärarna tycker att bildämnet och musikämnet kan komma i skymundan utav ämnen som svenska och matematik. Detta visar sig också i Lindgrens avhandling (2006), att skolans kärnämnen fortfarande prioriteras och att de estetiska ämnenas profession inte tas på allvar.

Historiskt sett har de estetiska ämnenas roll i skolan utvecklats mycket de senaste 100 åren. Även attityderna till ämnet har förändrats (Varkøy 1996). Några av respondenterna ansåg att deras kolleger inte tar bild- och musikämnet på allvar, trots att flera kända filosofer och pedagoger som Dewey (1980), Vygotskij (1995) och Gardner (1996), tydligt uttryckt att lärande kräver olika metoder för att nå bästa resultat.

Bildlärarnas reaktioner i vår intervju, om vad föräldrar och andra människor tycker om bildens vikt i undervisningen är bara positiva och anses inte som ett problem. Detta motvisas dock i Nu-89, där bildämnet anses som ett lågstatusämne av föräldrarna och barnen och som inte anses vara lika viktigt som exempelvis matematik, svenska och engelska. Åsikterna är också att bild bara är ett underhållningsämne, men mycket uppskattat. Men lärarna i vår intervju har inte kommit i kontakt med dessa åsikter, då deras föräldrar verkar vara positiva till det kreativa i skolan. Wiklund (2007) skriver i sin artikel att trots att eleverna värderar de estetiska ämnena högt har de endast hälften av antalet timmar som ämnet matematik har. Säljö (2005) poängterar att estetiken är otroligt viktig i skolan. Barnen måste lära sig att resonera med sig själv, fantisera och föreställa sig världen, detta kan de endast lära sig om de får använda kulturella resurser.

Vår senaste läroplan, Lpo94, framhåller att om man ger barn och unga förutsättningar att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer, kan detta var ett led i deras lärande och utveckling. Aulin-Gråhamn, Persson och Thavenius (2004) styrker denna tanke.

De menar även att användandet av olika uttrycksformer där kreativitet och fantasi får utrymme, ökar möjligheterna till arbetsglädje och möjligheterna till eleverna socialisering. Just begreppet socialisering nämner en av lärarna som intervjuats, som en av de viktigaste anledningarna till att musikämnet är viktigt för barnets utveckling. Bildlärare 2 talar om att bildämnets främsta uppgift är att utveckla barns kreativitet och deras motorik. Idén om att kreativitet är viktigt inom barnens framtid är något som Florida (2002) nämner. Han skriver bland annat om den nya kreativa klassen, där skaparkraft är en otroligt viktig egenskap vid anställning.

En av musiklärarna som intervjuats ansåg att om barn får en gedigen musikundervisning i skolan och blir duktiga inom musiken, kan denna skicklighet visa sig inom andra ämnen i framtiden. Varkøy (1996) menar att det ända sedan Platons tid funnits idéer om att föreställningen om musik är en möjlig väg till kunskap. Däremot måste man komma ihåg att mediasamhället förlorat sin gamla roll som kunskapsförmedlare. Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) menar att det behövs en ny kulturpolitik och ett nytt bildningsuppdrag om skolan skall kunna spela den roll som demokratisk offentlighet för barn och unga.

En av musiklärarna påpekar också vikten av skollidningens syn på ämnet. Enligt Wiklund (2007) finns det många rektorer som hävdar att de gjort allt för att förbättra elevernas resultat i skolan. Men då har de inte använt sig av de estetiska lärprocesserna, säger Wiklund.

5.2 Praktiskt arbete i skolan

Under en estetisk konferens 2003 talades det om att man bör integrera bildämnet med andra ämnen i skolan. Då menades det att på samma sätt som skrivprocessen kan få eleverna att reflektera över verkligheten kan även bild göra det. Samtliga av våra respondenter som arbetar med bild anser sig integrera bild i de övriga ämnena. Dock uttrycker en bildlärare sin frustration över att elever i de lägre åldrarna också borde ha en utbildad bildpedagog på skolan, liksom högstadiet, för att eleverna ska få samma professionella kunskapsmöjligheter. Men liksom Lindgrens avhandling (2006) visar, att lärarna påpekar att estetisk verksamhet hjälper barn på olika sätt, uttrycker sig också våra bildlärare hur viktigt ämnet faktiskt är. Deras svar om att bild är viktigt för identitetsutvecklingen och känslor, överensstämmer med Lindgrens studie (2006).

Gafvelin, som undervisar i bild på gymnasiet, anser att när eleverna kommer upp på gymnasiet så har de svårt för att genomföra uppgifter med olika tekniker, detta beror enligt Gafvelin på att eleverna inte har fått prova på detta i grundskolan (Gafvelin 2005). De lärare som intervjuats i vår studie anser dock att de använder sig av många olika tekniker som exempelvis skrapmålning, fotografering och skapande i något annat material, som lera och gips.

Till skillnad från bildundervisningen var det ingen av musklärarna i intervjuerna som arbetade med musiken i de andra skolämnena. Enligt NU-89 är det inte vanligt att musikämnet integreras i andra ämnen. Om det sker så är det i så fall i svenska, OÄ och engelska. Sången var det moment som var mest i fokus på respondenternas musiklektioner. Detta överensstämmer med vad Fondin (1996) beskriver i sin artikel om hur musikundervisningen ser ut på lågstadiet. Även i NU-89 framkommer det att sång dominerar i undervisningen. Därefter kommer spel på instrument, dans, rörelse och eget musikskapande. Två av de tre respondenterna som undervisar i musik nämnde dessa moment som grundpelare i sin undervisning. Den femte pelaren var att eleverna måste lära sig att lyssna.

5.3 Lärarnas förhållande till kursplanernas mål

Respondenterna i undersökningen menade att det fanns en oklar uppföljning för de elever som har svårigheter med bildämnet. Dock säger de att de följer läroplanen till viss del då det kan konstateras att de utgår från barnens egna erfarenheter, som är ett centralt begrepp i Lpo-94. Lärarna försöker följa upp de elever som har svårt med ämnet bild, genom att fånga upp deras fritidsintressen och därmed få dem att börja skapa.

I forskningsintervjuerna visar det sig att lärarna som undervisar i musik, följer kursplanens mål i större utsträckning än vad lärarna i bild gör. Detta kan kopplas till vad Aulin-Gråhamn Persson och Thavenius (2004) talar om, att det fortfarande kan finnas kvar förlegade attityder där lek och allvar separeras. De estetiska ämnena har stått för lusten och glädjen och har knappt anses tillhöra kärnämnen. Bildlärarna i intervjun, talar gärna om hur viktigt ämnet bild är och uttrycker sin frustration över att ämnet blir åsidosatt för ofta och att elever i de yngre åldrarna också borde få bildundervisning av en bildpedagog. Men rent praktiskt gör dessa lärare inte mycket väsen av sig. Bildlärarnas vaga arbete med kursplanen i bild kan kopplas till vad Lindgren talar om, att de estetiska ämnena är i konflikt med övriga ämnena

och kräver utrymme, men inte får det, att skolans kärnämnen prioriteras och att den estetiska professionen inte tas på allvar (Lindgren 2006).

I *Värna musiken i skolan* (2007) diskuteras det hur uppnåendemålen i kursplanen i musik ska kunna nås, om våra nyexaminerade lärare inte får bättre kunskaper i musik. Denna debatt går emot vår undersökning, när det gäller två av de musiklärare som är intervjuade i denna uppsats. Dessa två har ingen musiklärarutbildning, men har ändå gedigna kunskaper. Detta genom egen kunskap och intresse, trots att de inte har fått musikkunskap, genom sin lärarutbildning. Samtliga musiklärare har också varit med att utforma de lokala arbetsplanerna, vilket har analyserats, att det därför är att de flesta av deras elever uppnår målen. Dock kan påståendet kopplas till två av de lärare som undervisar i bild. Bildlärarna kan inte bedöma om deras elever uppnår målen, då de inte känner att de är tillräckligt insatta i kursplanen och för att det inte finns någon uppföljningsplan att arbeta efter. Bildlärarna kommenterar också att de inte känner till om det finns någon lokal kursplan i ämnet bild, vilket kan jämföras med den nationella utvärderingen 1989, där ämnet bild visas vara ett lågstatusämne (NU-89).

5.4 Vidare forskning

I början av denna uppsats framförde vi en förhoppning om att resultaten från vår undersökning skulle kunna komma väl till pass inför framtiden och skapa en diskussion om huruvida bild och musik tas på samma allvar som de övriga ämnena i skolan. Vi ville även att denna diskussion skulle kunna bli aktuell för skolpersonal, rektorer och pedagoger men också för föräldrar och skolpolitiker. Andra områden som vi också nu tycker är relevanta inför vidare forskning är, om hur uppföljningsplaner och åtgärdsprogram kan användas och se ut i dessa estetiska ämnen. Viktigt att diskutera är också hur det beskrivna medieneutrala perspektivet kan förändras till praktik, istället för gedigna teoretiska rapporter, om varför det är bra med ämnena bild och musik i skolan. Det skulle vara intressant om vår uppsats, kunde bidra till en sammanställd nationell praktisk plan om hur och vad, som bör göras, för att ämnena ska bli lika högprioriterade, som våra kärnämnen. Kanske denna plan skulle kunna bli en del av en skolas åtgärdsprogram, för att uppnå de nationella mål som den svenska skolan har.

Referenser

- Aulin-Gråhamn, L, Andersson, L.G, & Thavenius, J, (2002) *Kultur, estetik och skola – Några forskningsperspektiv*. Malmö: Malmö Högskola, Lärarutbildningen
- Aulin-Gråhamn, L, Persson, M, Thavenius, J, (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Aulin-Gråhamn, L, & Sjöholm, C, (2003) *Vad sägs om "Kultur i skolan"?* Malmö: Malmö Högskola Lärarutbildningen
- Aulin-Gråhamn, L, & Thavenius, J, (2003) *Kultur och estetik i skolan*. Malmö: Malmö Högskola Lärarutbildningen.
- Barnkonventionen (2007). Artikel 12.* <http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=55>.
- Björkvold, J. R (2005) *Den musiska människan*. Barnet, sången och lekfullheten genom livets faser Stockholm: Runa
- Denscombe, M (2000), *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur, Lund
- Dewey, J, (1980). *Individ, skola och samhälle*. Pedagogiska texter. Stockholm: Natur och kultur
- Dysthe, O. (2003) *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Egil, G (2007) *Bilder mer associativa än ord. "Skisstekniken en viktig metod i den kreativa fasen" Bild i skolan nr 01/2007*
- Florida (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books
- Fondin, L. (1996) *Skola Musik Förändring – En debattbok om den nya läroplanen Lpo 94 och kursplanen i musik*. Hähnel, B. Sandberg, R. & Ödman, P-J (red.) KMH förlaget, Stockholm.
- Gafvelin, G (2005) En vardag med många problem i bildämnet *Bild i skolan nr 02/2005*
- Gardner, H (1996) *Leading minds: an anatomy of leadership: in collaboration with Emma Laskin*. London: HarperCollins, 1996
- Haglund, B (2003) *Regeringens satsning på design Bild i skolan nr 03/2003*
- Kockum, Arne 2007-10-06. *Teckna i alla ämnen. Strecket och ljudet lika grundläggande*
Publicerad i Bild i skolan nr 03/2007
- Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur Lund.
- Lindgren, M (2006) *Att skapa ordning för det estetiska i skolan*. Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet

- Malmqvist, J (2007). Nationalencyklopedin. *Hjärnans fysiologi*
http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=203698&i_subject_id=203698&i_word=Hj%e4rna&i_history=5. 2007-11-20
- Marner, A, Örtegren (2005), *Bildämnet i en kulturskola för alla i Skolverket: Grundskolans ämnen i ljuset av Nationella utvärderingen 2003*, Nuläge och framåtblickar. Stockholm: Skolverket
- Marner, A, (2006) *Professionalisering av estetiska ämnen – några problem och förslag, Institutionen för estetiska ämnen*. Lärarutbildningen, Umeå universitet, publicerad i Didaktisk tidskrift vol. 16, nr. 4/2006
- Marner, A, (2006). *Bild, musik och slöjd nonchaleras av Myndigheten för skolutveckling. Bild i skolan, nr 4/2006*
- Myndigheten för skolutveckling (2007) Innehållsansvarig: Webbredaktionen Kultur i skolan.
<http://www.skolutveckling.se/>
- Nationalencyklopedin (2007) *Bildpedagogik*
http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=128863
 2007-12-03
- Nordström, G. Z (2007) Nationalencyklopedin. *Skolämne*
http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=128810.
 2007-11-19
- Pagrotsky, L. (2002) *God design ger extra värde*. Regeringskansliet, 2002-03-26.
- Reimers, L (2007) Nationalencyklopedin. *Musikpedagogik*
http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=260732.
 2007-11-15
- Skolverket (1990) NU-89. *Nationella utvärderingen av grundskolan 1989*.
- Skolverket (2004) NU-03. *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*.
- Skolverkets kursplaner för grundskolan i musik och bild (2007), www.skolverket.se
- Svenska Akademiens Ordlista (SAOL13, 2006)
- Svenska Skrivregler (SSR, 2002)
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag, 2005
- Timplanedelegationen, (2004) *Timplanedelegationens delbetänkande*, SOU 2004: 35. Skolverket.
- Varkøy. Ø (1996), *Varför musik?: en musikpedagogisk idéhistoria*. Översättning: Ronny Lindeborg. Stockholm : Runa 1. uppl.

Vygotskij, L. (1995) *Fantasi och kreativitet*. Bokförlaget Daidalos

Värna musiken i skolan! Betyg i musik utan undervisning? (2007) Stålné, B. W, m fl

Debattartikel 2007-09-05, hämtad från www.rikskonserter.se

Wiklund, U. (2007). *Musik – ett av skolans viktigaste ämne. Chef & Ledarskap*

nr 07/2007.

Intervjuguide

- Känner du till om det finns en lokal arbetsplan i musik/bild på din skola?
- Hur arbetar du för att nå de här målen i kursplanen?
- Vad anser du att musikämnets/ bildämnets främsta uppgift är i skolan i dag?
- Ge förslag på vad du gör
- Anser du att dina elever uppnår målen i kursplanen?
- Hur tar du reda på det?
- Uppföljningen, hur ser den ut för dem som inte når målen?
- Vilka positiva och negativa attityder ser du från andra kring skolämnen musik/bild?
- Vad har musik/bild för betydelse för barnets utveckling?